

Отже, забезпечення безпеки банківської системи є закономірним явищем у суспільстві з ринковими відносинами. Водночас безпека банківської системи є складовою національної безпеки країни, і їй належить істотна роль у формуванні фінансової та економічної політики. З огляду на це, безпека банківської системи набуває ознак самостійного виду діяльності та потребує відповідного правового статусу та регулювання. Важливою її складовою є безпека банківської діяльності як найбільш розвиненого виду безпеки бізнесу в Україні.

Висновки. Механізми забезпечення фінансової безпеки банків потребують подальшого дослідження у контексті визначення інтегрального показника фінансової безпеки банків, методичних підходів та рекомендації до її забезпечення з врахуванням існуючих складових та тенденцій їх розвитку.

Література

1. Артеменко Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : дис. ... канд. экон. наук. / Д.А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 172 с.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека / О.І. Барановський; Ін-т экон. прогнозування. – К. : Вид-во "Фенікс", 1999. – 338 с.
3. Герасимов П.А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П.А. Герасимов // Банковские услуги. – 2006. – № 4. – С. 20-30.
4. Данілян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : навч. посібн. / О.Г. Данілян, О.П. Дзюбань, М.І. Панов. – Харків : Вид-во "Фоліо", 2002. – 285 с.
5. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33-36.
6. Зубок М.І. Організаційно-правові основи безпеки банківської діяльності в Україні : навч. посібн. [для студ. ВНЗ]. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / М.І. Зубок, Л.В. Ніколаєв. – К. : Істина, 2000. – 88 с.
7. Лесечко М.Д. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники : навч. посібн. / М.Д. Лесечко, Я.Й. Малик, С.Д. Гелей, Л.М. Стрельбицька та ін. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 256 с.
8. Побережний С.М. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / С.М. Побережний, О.Л. Пластун, Т.М. Болгар – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 112 с.
9. Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство : навч. посібн. / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський / за ред. М.П. Стрельбицького. – К. : Вид-во "Кондор", 2007. – 602 с.

Голобородько Ю.А. Теоретические подходы к раскрытию сути и составляющих финансовой безопасности банковских учреждений

Рассмотрены роль, значение и экономическая сущность финансовой безопасности банков, выделены ее составляющие и методы обеспечения в современных условиях ведения хозяйства. Обоснованы методологические подходы и определена задача для усовершенствования механизма обеспечения финансовой безопасности банковских учреждений.

Ключевые слова: финансовая безопасность, финансовая стойкость, корпоративный контроль, эффективность.

Goloborodko Yu.O. The theoretical going is near opening of essence and constituents of financial safety of bank institutions

The role of value and economic essence of financial safety of banks are considered, her constituents and methods of providing are distinguished in the modern terms of manage. Described methodological approaches and priorities for the improvement of the mechanism to ensure the financial security of banking institutions.

Keywords: financial safety, financial firmness, corporate control, efficiency.

УДК 332.330.011

Доц. Л.Й. Гнилянська, канд. экон. наук;
студ. В.Я. Топоровський – НУ "Львівська політехніка"

РИЗИКИ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Викладено основні теоретичні питання щодо ризиків у туристичній діяльності. Розглянуто класифікацію ризиків у цій галузі. Проаналізовано питання страхування, зокрема туристичної діяльності. Звернено увагу на систему управління ризиками в туристичній діяльності та обґрунтовано доцільність формування системи управління ризиками в туристичній діяльності.

Ключові слова: страхування, ризик, туризм, туристична діяльність.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження пов'язана з переходом України на відкрите співробітництво зі світовою спільнотою. Фактор ризику та необхідність покриття можливого збитку викликають потребу в страхуванні. Розгляд цього питання набуває особливої актуальності останнім часом, оскільки страхування в Україні знаходиться на стадії свого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Останніми роками у вітчизняних та зарубіжних джерелах зростає кількість публікацій стосовно туристичної діяльності. Внесок у розвиток теоретичних положень у галузі туристичної діяльності здійснено у роботах [1-4].

Постановка цілей. На підставі вивчених теоретичних положень і практичного досвіду в роботі поставлено за мету визначити можливості управління ризиками в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. З розповсюдженням у XX ст. комунікаційних засобів та зростанням добробуту туризм став одним із головних елементів відпочинку і важливим фактором життя із суспільного, господарського і культурного погляду. Одночасно з цим розвиток ринкових відносин, розширення зовнішньоекономічних зв'язків потребує адекватного розвитку відносин і в галузі страхування. Страхування і сфера туризму мають велике значення для розвитку економіки країни. Сфера туризму має значне поширення і за статистичними показниками посідає одне з перших місць в економіці за обсягами наданих послуг. Туристична діяльність має значний вклад в економіку країни, створюючи нові робочі місця і забезпечуючи зайнятість населення, дає змогу залучати додаткові кошти до державного бюджету, зокрема валютні, активізуючи зовнішньоторговельний оборот. Отож, страхування – найважливіший елемент економічних відносин і ефективний спосіб відшкодування збитку. Передумовою страхових відносин є ризик. Слово "ризик" [4] означає "прийняття рішення", результат якого заздалегідь невідомий. За своєю сутністю ризик є подією з негативними наслідками. З огляду на те існує точка зору, згідно з якою про ризик можна говорити тільки тоді, коли є відхилення між плановими і фактичними результатами. Це відхилення може бути або позитивним, або негативним. Можливість позитивного відхилення при вихідних заданих параметрах на одне очікуване явище має назву "шанс". У цьому випадку можна говорити про шанс на прибуток. У разі негативного відхилення – з поняттям "ризик" тісно пов'язане поняття шкоди. Ризик – це конкретне явище або сукупність явищ, потенційна можливість заподіяння

збитку об'єкту страхування. Відповідно цьому важливо абсолютно точно формулювання страхової події, що включається в обсяг відповідальності страховика. Здійснюючи страхування майна туристів, потрібно точно вказати: яке майно, яку суму, від якого ризику воно страхується (від крадіжки, поломки внаслідок стихійного лиха, псування від пожежі тощо).

За своїм характером ризику поділяють на такі категорії: об'єктивні і суб'єктивні, індивідуальні та універсальні, специфічні, екологічні, транспортні, політичні, технічні тощо. Всі ринкові обставини, взяті в єдності та взаємодії, визначають стан, що називають ситуацією або загальною ставкою ризику. Ситуація ризику характеризує стан об'єктів страхування і обставину, в якій вони знаходяться. Загальна ставка ризику визначаються як сума приватних ризиків. Страховий інтерес варто розглядати як майновий, опосередкований якимсь грошовим еквівалентом, тобто грошовою сумою, що відповідає цьому інтересу.

Важливо мати на увазі наявність страхування ризику, тобто ризик повинен мати характерні риси, що дають змогу страховим компаніям пропонувати покриття такого ризику, а саме: наявність великої кількості одиниць, схильних до ризику; випадковий характер втрат; некатастрофічний характер втрат; невисоку страхову премію. З цих позицій варто розглядати будь-які проекти, що передбачають забезпечення страхового захисту будь-яких майнових інтересів. Характерною особливістю ризикових видів страхування є їх короткочасність і непередбачуваність величини збитку. Особливості страхування в туризмі – ризикованість (ймовірність подій), короткочасність поїздок, невизначеність настання страхових випадків. У туристичному бізнесі ризик настання небажаних подій та їх негативних наслідків є особливо великий: сам характер надання послуг часто пов'язаний з перебуванням туристів у різних екзотичних, екстремальних і незвичних для них місцях, де часто буває важко передбачити наявність несприятливих для самопочуття туристів факторів. Окрім цього, за умови взаємодії великої чисельності, що не залежать один від одного, ділових партнерів (іноземні туроператори, консульські служби, адміністрації готелів, транспортні компанії тощо) ймовірність настання страхових випадків підвищується. У світі прийнято купувати страхові поліси мандрівника в офісі страхової компанії. За договором зі страховими компаніями туроператори і турагенти надають виїжджаючим за кордон туристам сприяння зі страхування різних страхових ризиків: від гострих раптових захворювань; від нещасних випадків; від пропажі багажу або іншого майна; від неможливості виїзду в оплачену поїздку; від відсутності снігу на гірськолижних курортах; на випадок затримки літаків та іншого транспорту при виїзді-вїзді; на випадок невідачі візи: на випадок настання особистої громадянської відповідальності гірськолижників; на випадок поганої погоди під час перебування туриста на відпочинку; на випадок ненадання або неповного надання турпослуг. Таким чином, страхові компанії допомагають застрахованому туристу вирішити всі проблеми й отримати кваліфіковану медичну, юридичну чи адміністративну допомогу. В Україні послуги зі страху-

вання мандрівників пропонують понад 150 страхових компаній, включаючи регіональні представництва великих страховиків.

Страхування може бути добровільним, обов'язковим, індивідуальним і груповим. Сьогодні існують дві форми туристичного обслуговування: сервісне (асистанс) і компенсаційне. Асистанс – особливий вид міжнародного сервісного обслуговування туристів на території страхування з метою надання їм допомоги на місці в рамках договору страхування (медичної, медико-технічної, юридичної тощо). Компенсаційне страхування передбачає оплату страхових випадків у країні тимчасового перебування самими туристами. Це зазвичай легкі випадки захворювання, лікування яких коштує недорого. Будь-яке відшкодування завданих витрат можливе лише за умови, що турист має страховий поліс мандрівника. За відсутності поліса всі витрати з відшкодування збитку в разі настання страхового випадку оплачують самі туристи. Страхові випадки мають сезонний характер: максимальна їхня кількість буває зазвичай в літній-осінній сезон, більш спокійним вважається зимовий-весняний сезон. Страхові компанії страхують і підвищені ризики, передбачені туристичним страховим полісом, з настанням яких вони зобов'язані надати туристу необхідну допомогу. До групи підвищених ризиків відносять популярні екзотичні й екстремальні види туризму. Другою важливою групою ризику для страхування в туризмі є дитячі групи. До третьої групи ризику можна віднести туристів похилого віку (старше за 60 років).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналізувати обсяг страхування ризиків у туризмі на прикладі українських страхових компаній дуже складно, тому що їхня звітність не містить чітких вказівок на цей елемент їхньої роботи. Пояснення може бути дуже просте: страхування туристичних ризиків у нашій країні не є ще окремою галуззю, та й пакет страхових послуг у сфері туризму не досить розвинений в нашій країні. Основним видом страхування, послуги з якого надають практично всі наші страховики, є медичне та медично-транспортне. Останнім часом розвивається страхування цивільної відповідальності та страхування на випадок відміни поїздки. В економічній літературі цю теорію досить добре досліджено для виробничих, фінансових, страхових та інших інститутів, а методами оцінки та управління туристичними ризиками приділено значно менше уваги.

Література

1. Рутинський М.Й. Географія туризму України / М.Й. Рутинський. – К. : Вид-во "Либідь", 2009. – 264 с.
2. Цибух В.І. Туризм – це добробут в нашому домі / В.І. Цибух // Гостиничний бізнес – 2011. – № 9. – С. 26-32.
3. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.cartelblanche.com.ua>
4. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.geograf.com.ua/glossary/termini-z-galuzi-turizmu-ta-rekreacii>

Гнилянская Л.Й., Топоровский В.Я. Риски в туристической деятельности

Предоставлены основные теоретические вопросы к рискам в туристической деятельности. Рассмотрена классификация рисков данной сферы. Проанализированы вопросы страхования, особенно туристической деятельности. Обращено внимание

на систему управления рисками в туристической деятельности и обоснована возможность формирования системы управления рисками в туристической деятельности.

Ключевые слова: страхование, риск, туризм, туристическая деятельность.

Gnilyanska L.Yo., Toporovskiy V.Ya. The risks in the tourist activity

Describes the basic theoretical questions about risks in the tourist activity. The classification of risks in this area. Analyzed the question of insurance, in particular tourism activities. Drawn attention to the risk management system in the tourist activity and expedience of the formation of a risk management system in the tourist activity.

Keywords: insurance, risk, tourism, tourist activity.

УДК 336.71

Асист. Т.П. Бабійчук – Львівська КА

**СТИМУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИВАННЯ:
СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ**

Розглянуто особливості використання стимулювання розвитку банківського інвестування в окремих зарубіжних країнах та визначено напрями використання світового досвіду у практиці вітчизняного банківництва.

Ключові слова: мінімальні обов'язкові резерви, процентна політика, монетарна політика, селективна інвестиційно-кредитна політика, операцій репо, політика рефінансування, податкова політика, фінансово-промислові групи.

Вступ. Розвиток банківської інвестиційної діяльності потребує усунення цілої низки проблем, напрями вирішення яких можна знайти, звернувшись до досвіду інших країн.

Публікації в економічній літературі результатів досліджень підтверджують існування низки проблем щодо стимулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні, що зумовлює необхідність розроблення більш дієвої схеми організації банківського інвестування з урахуванням світових тенденцій розвитку банківського інвестування, що актуалізує наукові дослідження в цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження особливостей стимулювання банківського інвестування в зарубіжних країнах та визначення напрямів їх застосування в діяльності українських банків.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення можливостей використання світового досвіду у практиці вітчизняного банківництва розглянемо особливості стимулювання розвитку банківського інвестування в окремих зарубіжних країнах.

Вагомим напрямом стимулювання банківських інвестиційних процесів у зарубіжній практиці є монетарна та податкова політики, які реалізуються завдяки інструментам монетарного стимулювання з боку центрального банку і інструментам податкового стимулювання, які використовуються податковими органами. Стимулювальний вплив податкової та монетарної політики на банківську інвестиційну діяльність, зазвичай, мають:

- мінімальні обов'язкові резерви;
- процентна політика;
- обмеження ЦБ окремих видів банківської діяльності;
- селективна інвестиційно-кредитна політика;
- операції на відкритому ринку;

- політика рефінансування;
- податкова політика;
- стимулювання банківської інвестиційної діяльності ФПГ;
- розвиток банківського інвестування малого та середнього бізнесу.

1. **Політика мінімальних резервних вимог** дуже швидко перетворилась на один з основних важелів монетарної політики в таких країнах, як США, Німеччина, Італія, Іспанія, Південна Корея. А в таких країнах, як Японія та Великобританія цій політиці відведена другорядна роль у процесі здійснення монетарної політики та її впливу на інвестиційні та інноваційні процеси.

Механізм використання резервних вимог достатньо диференційований за країнами, як у кількісному, так і в якісному вираженні, хоча у Великобританії, Італії, Іспанії і Південній Кореї діють єдині норми мінімальних резервних вимог. Водночас з появою нових видів банківських зобов'язань або внаслідок зростаючого обсягу вже існуючих зобов'язань, "до бази" визначення мінімальних резервів почали включати всі нові види пасивів. Так, у Німеччині на початку 2000-х років резервні вимоги були розповсюджені на цінні папери на пред'явника строком до двох років, а у США – на банківські зобов'язання в євровалютах, тоді коли у Німеччині практикується вилучення з "бази" депозитів нерезидентів [1].

У ході аналізу ми виявили істотні відмінності у величині норми мінімального резервування у різних країнах. Іноді рівень норм мінімальних резервів залежить від розмірів депозитів, які включаються у "базу" їх розрахунку – така практика є характерною для США, Японії та інших країн. Так, у США норма резервів щодо трансакційних депозитів (поточних депозитів) до 54 млн дол. становить 3 %, а більше 54 млн дол. – 10 %. Найвищий рівень обов'язкових резервних вимог в Італії – 15 %, Іспанії – 17 %, а у Південній Кореї в умовах високої інфляції в окремі періоди норми мінімальних резервних вимог на приріст банківських депозитів підвищувалися до 100 %. В Японії, навпаки – норми мінімальних резервних за останні роки знизилися від 2,5 до 0,125 %. Банк Англії, який практично не використовує цей інструмент грошово-кредитної політики, встановлює норму на рівні 0,5 % від зобов'язань банків, а центральний банк Бельгії на початку 90-років ХХ ст. взагалі відмовився від використання цього інструмента [1].

На цей час у країнах ЄС роль мінімальних резервних вимог продовжує зменшуватись. Це пов'язано як з макроекономічними передумовами (зменшення щільності зв'язку між приростом грошової маси та інфляцією автоматично мінімізує ефективність таргетування грошової маси, в системі якого обов'язкові резерви виконували роль зв'язкової ланки між рухом грошової бази центрального банку та сукупною грошовою пропозицією в економіці), так і з тенденціями на фінансових ринках, у силу яких залежність банків від розширення бази, яка підпадає під дію обов'язкового резервування, знижується.

2. **Процентна політика.** Центральні банки у зарубіжних країнах застосовують проценту політику як своєрідний сигнал про свої наміри. Тобто, змі-